

ZPRÁVA
O STRATIGRAFICKÉM PRŮZKUMU POVRCHOVÝCH ÚPRAV FASÁDY
OBJEKTU
ORLÍ 22/24, BRNO

PŘEDKLÁDÁ:

MGR. ZOJA MATULÍKOVÁ
KOUNICOVA 1
602 00 BRNO

SRPEN 2015

- ◆ PŘEDKLÁDANÁ DOKUMENTACE JE CHÁPÁNA JAKO ORIENTAČNÍ PODKLAD PRO PROJEKTANTA, ARCHITEKTA A PRACOVNÍKY PAMÁTKOVÉ PÉČE, A JAKO DOKLAD O EXISTENCI, STAVU A CHARAKTERU OMÍTKOVÝCH VRSTEV, JEJICH BAREVNÝCH A POVRCHOVÝCH ÚPRAVÁCH V DOBĚ PROVÁDĚNÍ PRACÍ.
- ◆ ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ UVEDENÁ V DOKUMENTACI NENAHRAZUJÍ ODBORNÉ VYJÁDŘENÍ NPÚ Ú.O.P. V BRNĚ VE SMYSLU § 14 ZÁKONA Č. 20/1987. O STÁTNÍ PAMÁTKOVÉ PÉČI.
- ◆ SOUČÁSTÍ ZPRÁVY JE CD, KTERÉ OBSAHUJE TEXT ZPRÁVY V DIGITÁLNÍ PODOBĚ A ÚPLNOU FOTODOKUMENTACI PROVEDENÝCH SOND A FOTOGRAFIÍ ODEBRANÝCH VZORKŮ PŘI MAKROSKOPICKÉM ZVĚTŠENÍ AMATÉRSKÝM DIGITÁLNÍM MIKROSKOPEM.

I. LOKALIZACE PAMÁTKY

1. OKRES: Brno - město
2. OBEC: Brno
3. ADRESA: Orlí 22-24
4. REJSTŘÍKOVÉ ČÍSLO OBJEKTU v ÚSKP: 48130/7-7444
5. NÁZEV PAMÁTKY: fasáda hlavního průčelí objektu

II. ÚDAJE O PAMÁTCE:

1. SLOH (DATOVÁNÍ):

Objekt nájemního domu z r. 1912 s výrazně asymetrickou kompozicí a lokálními úpravami architektonického členění v souvislosti s poslední generální obnovou.

2. MATERIÁL/TECHNIKA:

Na výrazných tektonických prvcích jsou lokálně zachovány vrstvy starších vápenných omítek s fragmenty světlého okrového nátěru, zejména na částech profilace korunní římsy, nadokenních římsách apod. Při poslední generální opravě však byly primární omítkové vrstvy odstraněny v takřka stoprocentním rozsahu a nahrazeny omítkami novodobými vápenno cementovými a to jak ve vrstvě jádrové, tak i svrchní štukové. I když provedení prací poukazuje na snahu respektovat primární tektoniku a členění plochy fasády, došlo v rámci prací k dílčím změnám členění fasády, projevujícím se zejména v detailech. Tyto nepřesnosti v členění byly ještě zvýrazněny aplikací stávající dvoubarevné úpravy fasády nátěrovým systémem na disperzní bázi. Okna hlavního průčelí jsou rovněž druhotná, respektují však typ původních oken kastlových, tak jak jsou zachována v dvorním traktu i když pochopitelně se zjednodušenou profilací..

III. ÚDAJE O AKCI

1. INVESTOR PRŮZKUMU: Odbor investiční a správy bytových domů, Úřad městské části Brno-střed, Dominikánská 2, 601 69 Brno
2. VLASTNÍK: Statutární město Brno, Dominikánské náměstí 1, čp. 196, Brno 60167
3. TERMÍN TRVÁNÍ AKCE: srpen 2015
4. VÝCHOZÍ PODKLADY: sondážní průzkum a posouzení omítkových a barevných vrstev na místě samém.

Poznámka: Fotodokumentace sond je z důvodu bližší specifikace stratigrafie povrchových úprav omítek a truhlářských prvků, doplněna o snímky vrstev povrchových úprav při makroskopickém zvětšení. Fotografie jsou pořízeny amatérským digitálním mikroskopem a tyto výstupy nelze v žádném případě považovat za adekvátní laboratorní analýzu metodou optické mikroskopie. Laboratorní průzkum nebyl prozatím zadavatelem požadován. Stupeň zvětšení nelze v případě použitého amatérského zařízení přesně uvést.

Popis památky

Řadový čtyřpatrový dům, sestávající ze dvou dispozičně oddělených objektů, sjednocených fasádou uličního průčelí. Západní část je dvoupatrová s dvoutrakovým dispozičním jádrem. Východní část je čtyřpatrová a je součástí dvoutrakové dispozice se schodištěm při nádvoří. Uliční průčelí je přízemí zvýrazněno pásovou rustikou a je prolomeno pravoúhlými vstupy, výkladci a okenními otvory; v patrech nad kordonovou římsou, pak sdruženými pravoúhlými okenními otvory se společnými šambránami a

profilovanými parapetními a návoiovými římsami. Východní čtyřpatrová část je tříosá se středním arkýřem lichoběžníkového půdorysu, spínajícím 1. – 3. patro. Západní část je dvouosá s půlkruhově zaklenutými lodžiiemi v levé ose a v pravé se sdruženými pravoúhlými okny. Lodžie v 1. patře je vyložena na konzolách. Nad profilovanou archivoltou záklenku, se nachází rovný úsek vyložené profilované návoiové římsy. Západní část je ukončena prostornou terasou se zděnými „toskánskými“ sloupy, nesoucími dřevěnou pergolu. Východní část domu je ve 4. patře prolomena sdruženými okenními otvory se společnými šambránami, posazenými na průběžné vyložené parapetní římse. Uliční průčelí obou částí domu je završeno vyloženou korunní římsou, která nad východní částí nese dvouetážový štít s volutovými křídly členěný římsami. Štít, prolomený kruhovým otvorem, je završeno segmentovým nástavcem s hrotnicí.

IV. PRŮZKUMOVÁ ZPRÁVA

Dne 2. 8. 2015 byl na základě objednávky investora, Odbor investiční a správy bytových domů, Úřad městské části Brno-střed, Dominikánská 2, 601 69 Brno proveden sondážní stratigrafický průzkum dochovaných omítkových a barevných vrstev pláště objektu, včetně stanovení materiálové skladby. Průzkum, který byl realizován za účelem zjištění stratigrafie a eventuelního možného stanovení původní barevnosti dotčeného objektu, sestával z nedestruktivní a destruktivní metody.

Sondy vedené v pasivních plochách i přes profilace tektonických prvků prokázaly výskyt vesměs novodobých vápenno cementových omítek, jimiž byla fasáda plošně obnovena. Výjimku tvoří nález fragmentů starších omítkových vrstev v ploše korunní římsy.

Na fotografiích povrchových úprav při makroskopickém zvětšení u vzorků odebraných z míst, kde byly dochovány starší omítkové vrstvy je patrný znečištěný a sulfatizovaný povrch

vápenného nátěru světle okrové barevnosti (tmavý šedý předěl). Poté následuje technologická vrstva bílého podkladového nátěru, který je pevně propojen se stávajícím nátěrem na disperzní bázi.

Při rozsáhlé generální opravě fasády, bylo původní architektonické členění fasády vesměs respektováno, tedy přesněji v úsecích, kde bylo před obnovou dochováno. V případě štítu, kde však došlo, vzhledem k exponované poloze patrně k výraznému úbytku omítkových ploch, nebyla tektonika obnovena, a proto v současnosti působí plocha štítu ve vztahu k ostatní fasádě poněkud oproštěně a zjednodušeně. V případě, že by před obnovou byla dohledána starší fotodokumentace vzhledu (archív MB) objektu, bylo by vhodné členění obnovit. Po případě je možno po konzultaci se zástupci státní památkové péče řešit tektonickou úpravu štítu na základě analogií.

Zásadním technologickým pochybením při poslední obnově byla rozsáhlá aplikace disperzního nátěru v celé ploše fasády. Na fotografiích jsou zřetelně patrné důsledky a způsob degradace tohoto materiálu. Neprodyšnost disperzních nátěrů v kombinaci s dalším destruktivním vlivem, tj. transportem vodorozpustných solí ve zdivu a omítkových vrstvách v důsledku zatékání do konstrukce zdiva a omítek. Hlavní příčinou je nefunkční izolace plochy terasy, nedostatečné, či nevhodné zajištění odvodu srážkové vody, či nefunkčnost klempířských prvků.

Rovněž dřevěné konstrukce pergoly vykazují známky zanedbané běžné údržby a je vhodné provést jejich lokální opravu, dílčí repasi a ošetření vhodným impregnačním prostředkem.

Závěr:

Obecně lze konstatovat, že starší povrchové úpravy se zachovaly zcela fragmentárně pouze na dochovaných profilacích tektonických prvků, konkrétně je nález doložen na části profilace korunní římsy. Při generální rekonstrukci, respektive obnově fasády, patrně v 60. – 70. letech 20. stol. byly starší omítkové vrstvy plošně nahrazeny novodobými vápenno cementovými. V souvislosti s touto obnovou došlo patrně i k výměně původních oken hlavního průčelí. Je dlužno konstatovat, že nová okna respektují typ původních oken kastlových, tak jak jsou zachována v dvorním traktu i když pochopitelně se zjednodušenou profilací. Průzkum povrchových úprav prokázal výskyt bílých krycích nátěrů. Viz fotografie níže.

Jak již bylo výše řečeno stávající povrchová úprava disperzním nátěrem je zejména technologickým pochybení. Je ovšem nutno uvést, že v době provádění této obnovy se jednalo o jednu z mála dostupných technologií na stavebním trhu a užívání disperzních fasádních nátěrů bylo zcela běžné. Z hlediska historické věrohodnosti je však je chybné i dvoubarevné řešení plochy fasády, jež místy nevhodně kopíruje dílčí chyby v tvarosloví nového tektonického členění fasády, jako kupř. rozpačité ukončení sdružených pilastrů v místě jejich napojení na profilaci římsy. Zde napojení dvou barevných odstínů nekoresponduje s tektonickým členěním plochy fasády atd. viz fotografie níže.

VI. Vyhodnocení průzkumu a doporučení pro památkovou obnovu

Rozsáhlým stavebním zásahem v minulých letech byly odstraněny autentické omítkové vrstvy v celé ploše fasády, respektive fasád obou částí objektu a byly nahrazeny vápenno cementovou dvouvrstvou omítkou s disperzním nátěrem ve dvou odstínech. Při sondáži bylo zjištěno, že na fragmentech lokálně dochovaných starších omítek se dochoval i zbytek vápenného nátěru okrové barevnosti. Tento nálezný však není možno považovat za dostačující podklad pro případnou, byť hypotetickou rekonstrukci vzhledu a barevných úprav fasády.

Vzhledem k mizivému rozsahu intaktně dochovaných historických omítek, doporučuji při obnově dodržet následující postup.

- Opravě fasády musí předcházet revize, klempířských prvků, izolace pochozích ploch balkonů a velké terasy v pravé části, včetně revize, popřípadě obnovy odvedení srážkových vod, neboť právě nefunkčnost těchto prvků je hlavní příčinou poškození omítkových ploch fasády. Poškozené a nefunkční prvky je nutno opravit.
- V rámci opravy je vhodné provést i lokální repasi a ošetření dřevěné konstrukce pergoly a zděných sloupů terasy.
- V rámci obnovy doporučuji v první řadě celoplošně odstranit nevhodný disperzní nátěr včetně lokálních sádrových vysprávek. Hloubkově degradované části omítek zejména v soklových partiích odstranit až na zdivo a s ohledem na stav zdiva (kupř. zvýšená vlhkost, zasolení apod.), provést vhodná sanační opatření. Soudržné vápenno cementové omítky ponechat.
- Pro povrchovou úpravu doporučuji užít vhodný fasádní nátěr na silikátové bázi, ovšem za předpokladu, že dojde k celoplošnému odstranění stávajícího disperzního nátěru.
- V rámci rozhodování o barevném řešení fasády se přikláním k monochromnímu pojetí fasády v odstínu světlého okru, který se nejčastěji vyskytuje ve fragmentu starších nátěrů. Barevný odstín fasádního nátěru je však možno zvolit v rámci konzultace s pracovníkem státní památkové péče, vzhledem k okolním urbanisticko architektonickým vazbám. Doporučuji užít světlých odstínů přírodních pigmentů (světle okrové, světle terakotové, hnědé, šedé, zelené a pod.)

Zpracovala: Zoja Matulíková

Srpen 2015